

Križaniću je ugotovil kontinuiteto v proučevanju Križaničevega burnega življenja, njegovih idej in del. V historiografiji prevladuje še vedno Jagić-Valdenbergova komponenta, čeprav doživlja v zadnjem času občutne korekture.

Referenti so obravnavali še Križaničevo teološko pojmovanje dogajanj (dr. I. Golub), njegov akcent (dr. Josip Hamm in dr. Milan Moguš) in nekatere njegove muzikološke aspekte (mr. Izak Špralja).

Referati, ki so bili prečitani na simpoziju bodo izdani v posebnem zborniku.

Ignacij Voje

MEDNARODNO ZNANSTVENO POSVETOVANJE O ZACETKIH SOCIALISTIČNEGA TISKA NA BALKANU 20. IN 21. DECEMBRA 1971 V BEOGRADU

Beograjski Jugoslovanski inštitut za novinarstvo in Inštitut za zgodovino delavskega gibanja Srbije sta decembra lani ob stoletnici začetka izhajanja prvega srbskega socialističnega lista Radenik, ki ga je v Beogradu od aprila 1871 do maja 1872 izdajal Svetozar Marković, priredila znanstveno posvetovanje, z zgornjim naslovom, ki so se ga poleg referentov iz vseh naših republik, Vojvodine in Kosova udeležili tudi raziskovalci iz SZ, NDR, Romunije in Bolgarije. Istočasno je Zgodovinski muzej Srbije priredil razstavo o listu Radenik.

Na simpoziju je bilo prebranih 36 referatov, med njimi trije iz Slovenije. F. Vatovec je na podlagi literature v svojem referatu Kako je cenzura zatirala pojav prvih socialističnih časnikov na Slovenskem podal pregled slovenske delavske publikacije od njenih začetkov ob koncu 70. let preteklega stoletja do prve svetovne vojne, pri katerem velja omeniti, da referent še vedno vztraja pri sporni Železnikarjevi udeležbi v pariški komuni. Mislim, da tudi ni točno, da ima Železnikarja za utemeljitelja slovenskega socialističnega gibanja ter radikalnega marksista, ker ga je bolj imeti za levega predstavnika ljubljanskih obrtniških demokratov. Delovanje Železnikarja in njegov vpliv na obrtniške demokrate je v referatu v Ljudskem glasu 1882—85 orisala J. Fischer, ki je obdelala profil lista in njegovo mesto v takratni ljubljanski sredini. F. Rozman je v referatu o Naših zapisih opozoril predvsem na njihovo gledanje na revizionizem, češki separatizem ter njihov odnos do narodnostnega vprašanja.

Za ostale referate velja, da so se omejili bodisi na prikaz posameznih listov in prikazali njihov program, idejno usmeritev in delovanje, bodisi da so problemsko obravnavali dobo in razmere, v kakršnih so izhajali ali pa samo določeno problematiko iz njihovega torišča udejstvovanja. O samem Radeniku, ki je prvi socialistični list v Srbiji, so govorili trije referenti: D. Kačarević je v referatu Program Radenika, Vragolana, Jednakosti in Javnosti resumiral programe teh prvih socialističnih listov, posebej Radenika, za katerega se je v literaturi menilo, da programa sploh ni objavil. O njegovih ekonomskih konceptih je govorila K. Trifunović, M. Bjelica pa o njegovem financiranju. Od ostalih srbskih socialističnih listov je M. Nikolić obdelal niško Budućnost, L. Simoković, Jakovljević in R. Aničić so govorili o tisku Podrimja, I. Kovačević o smederevski Narodni volji 1875—76, Ž. Spasić o Javnosti, ki jo je 1873—74 v Kragujevcu izdajal S. Marković, R. Stanić pa o Borbi 1882—83. Novosadsko Zastavo je v njenih prvih letih obdelala V. Pilić, S. Mesaroš pa pregled socialističnega tiska v Vojvodini od 1890 do 1918. Med problemske referate spadata referat B. Djukića o odnosu srbskega socialističnega tiska do balkanskih narodov ter M. Vukomanovića o socialističnem tisku v Srbiji 1900—1901. D. Foretić je podal pregled socialističnega tiska v Dalmaciji, Istri in Reki do 1919, B. Pribić pa o kulturno-prosvetni politiki glavnih socialističnih glasil na Hrvatskem v obdobju

1892—1907, C. Knapić-Krhen je opozorila na pisanje osrednje revije avstrijske socialne demokracije *Der Kampf* o jugoslovanskem vprašanju v letih 1907—1914, V. Oštrić pa je dal nekaj prispevkov k zgodovini delavskega in socialističnega tiska v severni Hrvatski 1869—89, I. Kovačević je obdelal sodelovanje hrvatskih tipografov z madžarskimi v letih 1869—78, M. Despot pa je prikazala odmev pariške komune v sodobni hrvatski publicistiki, tudi meščanski. Referati iz zgodovine delavskega gibanja v BiH so obravnavali delavsko vprašanje v delih Vase Pelagića, o čemer je govoril D. F. Popliko, medtem ko sta I. Hadžibegović in I. Karabegović ocenila vlogo Glasa slobode v letih 1909—1919. Zelo dober je bil prikaz H. Kaleshija o začetkih socialističnega tiska v turškem cesarstvu. Problematiko o makedonski zgodovini je obravnaval referat K. Džambazovskega o srbski socialistični publicistiki in makedonskem narodnostnem vprašanju. M. Pandevski je prikazal odmev mladoturške revolucije v makedonskem socialističnem tisku 1908—12, medtem ko je D. Aleksić govoril o Vasilu Glavinovu kot prvem propagatorju socializma v Makedoniji. Prvi makedonski socialistični list *Političko sloboda* je obdelal O. Ivanovski, ki je pripravil tudi referat o organu solunske socialistične federacije *Rabotničeskem vestniku*. N. Rakočević pa je govoril o črnogorskih Radničkih novinah v letih 1903—14.

Zanimiv je bil referat V. G. Karaseva o sodelovanju srbskih socialistov v ruskem demokratičnem tisku v 60 letih 19. stol. J. A. Pisarev in S. I. Bočkarova sta sodelovala s prispevkom o balkanskem periodičnem tisku in demokratični Rusiji konca 19. stol., Romun J. Jakoš je podal pregled osnovnih stališč romunskega socialističnega tiska do temeljnih vprašanj delavskega gibanja nasploh in Romunije še posebej. Vzhodna Nemka B. Rieck pa je ocenila *Neue Zeit* v letih 1883—91. O tem, kaj je pisal srbski socialistični tisk o bolgarskem osvobodilnem gibanju 1871—72 je poročal Dj. Ignjatović, medtem ko sta P. Boev in M. Červenkova prikazala vlogo socialističnega tiska pri formiranju marksistične stranke v Bolgariji 1885—1903.

Referate smo udeleženci v celoti dobili že pred simpozijem in je vsak referent podal samo povzetek svojega referata, tako da je bilo dovolj možnosti za diskusijo, ki pa ni dala posebnih rezultatov, ker so diskutanti v večini primerov samo razširjali svoje povzetke, niso pa diskutirali o ostalih referatih. V nekaterih primerih je diskusija prešla celo v neznanstveno leporečje in opevanje dosežkov delavskega gibanja, ki jih ni in tudi ni moglo doseči. V celem je simpozij podal pregled doslej opravljenega dela na tem področju, prav gotovo pa je bilo izrečenega precej, kar je bilo že doslej znano in če bi bilo udeležencem prihranjeno to ponavljanje, bi posvetovanje samo pridobilo. V kolikor bodo na voljo finančna sredstva, bodo referati izšli v posebnem zborniku.

Franc Rozman

ZNANSTVENO POSVETOVANJE O NOB 26.—28. JANUARJA 1972 V LJUBLJANI

Skupnost inštitutov za proučevanje novejšje zgodovine narodov in narodnosti Jugoslavije je v počastitev 30-letnice vstaje organizirala konec januarja 1972 v Ljubljani tridnevno znanstveno posvetovanje o temi »Osvobodilni boj jugoslovanskih narodov kot vseljumska vojna in socialistična revolucija«, ki se ga je udeležilo okrog sto jugoslovanskih raziskovalcev NOB in nekaj iz tujine. Določitev Ljubljane kot kraja simpozija je bila tudi izraz priznanja prvemu jugoslovanskemu mestu, ki je bilo odlikovano z redom narodnega heroja. Problematiko množičnosti NOB in prvine, ki so mu dajale tudi revolucionarni značaj, je obdelalo 46 referentov iz vseh republik in avtonomnih pokrajin. Tako glede udeležbe kakor tudi po številu referatov je ljubljansko znanstveno posvetovanje preseglo beograjski simpozij 1966. leta o 1941. letu v zgodovini jugoslovanskih narodov, ki ga